

Autenttisuutta ja paikkaan sitoutumista – kakkosasukkaana Kemijärvellä

Heli Ilola, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Paikallinen arki matkailussa – liittyykö aihe jollain tavalla kokemukseeni kakkosasumisesta? Puheenvuoroni on ääneen ajattelua, joka tämän kysymyksen pohjalta lähtee liikkeelle asumisen ja matkailun rajoista, etenee niistä aitoutteen ja autenttisuuteen sekä edelleen paikkaan sitoutumiseen. Ilahtuin, kun löysin tutkimuksista käsitteitä ja välineitä omien kokemusteni jäsentämiseen. Nämä välineet olisivat todennäköisesti käyttökelpoisia myös matkailun kehittämisessä ja suunnittelussa sekä nykyistä enemmän matkailututkimuksessakin.

* * *

Kohta vuoden ajan olen viettänyt sekä vapaa-aikaa että tehnyt etätöitä Kemijärvellä. Samalla olen toistuvasti miettinyt matkailun ja asumisen rajoja. Kakkosasukkaana koen olevani sopivasti matkailun ja asumisen rajamailla. ”Oikea” matkailu on alkanut iän lisääntyessä tuntua yhä rasittavammalta. Tunnin matkan päässä oleva pieni asunto, jossa on valmiina oma sänky, kahvipaketti ja kahvikuppi, tuntuu helpolta ja ylelliseltä. Kemijärvellä käynnit ja oleskelut riittävät minulle varsin hyvin vaihteluksi normaaliin arkeen – ja toisaalta elän arkea myös siellä. Elän siis kahdenlaista arkea.

Monipaikkainen asuminen sekä yleisemminkin kotona ja matkalla olon häilyvä tai jopa puuttuva raja on ilmiönä tuttu ja tunnistettu (ks. esim. Tuulentie, 2017, s. 208–209; Vepsäläinen, 2017). Kokemukseni kertoo, että rajaa ei todellakaan ole aina helppoa, mahdollista tai tarpeellistakaan vetää. Usein huomaan kuitenkin pohtivani tuota rajaa ja omaa rooliani. Olenko Kemijärvellä asukas vai matkailija? Joskus vastaus riippuu vertailukohteesta. Kaupan kassajonossa rollaattorimummon ja perheenäidin välissä tunnen itseni vähän kuin matkailijaksi, joka on päässyt keskelle matkakohteen aitoa arkea: ”Tässä minä jonotan aivan niin kuin paikalliset.” Kun kävelen ulkona koirien kanssa ja vastaan tulee matkailijan näköinen henkilö, tunnen itseni aika lailla paikalliseksi asukkaaksi. Aina vertailukohteita ei tarvita. Kun ajan ”kotoa” mustikkametsään, en tunne itseäni lainkaan matkailijaksi. Kun ajan pyörällä teitä, joita en ole koskaan aikaisemmin ajanut ja joiden kulkua ja määränpäättä en tunne tarkkaan, muutun taas enemmän matkailijaksi.

Jos halutaan vetää raja matkailun ja asumisen välille, olen siis ilmiselvästi rajamailla ja liikun sujuvasti rajan yli molempiin suuntiin. Todennäköisesti vuoden mittaan asukkaana rooli on jonkin verran vahvistunut ja matkailijan rooli heikentynyt, mutta ei kokonaan. Liikkuminen, siirtyminen, erilaisuus, (ykkös)kodista poissa oleminen, seuraavan lähdön odotus – kaikki nämä kytkevät kakkosasumiseni matkailuun. Kun mietin, mikä kakkosasumisessa viehättää, vastaus on pitkälti edellä todetussa: kotoisuus, helppous ja arkisuus mutta kuitenkin riittävä vaihtelu. Nämä ovat kakkosasumiselle ja mökkeilylle tyypillisiä piirteitä, mutta ne kuvaavat myös (muuta) ”kodinomaista” matkailua (ks. Wildish, Kearns & Collins, 2016).

Kakkosasuntomme sijaitsee Kemijärvellä siksi, että olen sieltä kotoisin: elin siellä elämäni ensimmäiset 18 vuotta, ja tämä selittää osaltaan viihtymistäni. Mutta vaikka Kemijärvi on lapsuuden kotikaupunkini, kakkosasumiskokemuksessani on ollut myös paljon uutta. Asuntomme sijaitsee eri puolella kaupunkia kuin missä lapsuudenkotini oli, joten liikun enimmäkseen eri paikoissa kuin lapsena ja nuorena. Aivan kaupungin keskustan tuntumaan on viime vuosina valmistunut uusia ulkoilureittejä, jotka kiertävät Pöyliöjärven, Kuumalammen ja Kemijärven rantoja (ks. Kemijärven keskustan...; Korhonen, 2017; Tuominen, 2016). Ne ovat avanneet kaupungin ja sitä ympäröivät maisemat niin uudella tavalla, että varsinkin alkuaikoina tunsin olevani jossain täysin vieraassa paikassa.

Yrittäessäni kerran kuvata ystävälleni kakkosasumistani ja sen viehätystä, päädyin sanoon *aitous*. En tarkkaan tiennyt, mitä sillä tarkoitin, mutta jollain tavalla se tuntui kuvaavan kokemustani. Varsinaisesti vasta nyt tätä puheenvuoroa kirjoittaessani yritän ensimmäisen kerran jäsentää aitouden kokemustani. Antaisivatko matkailututkimuksen keskustelut *autenttisuudesta* kehyksen jäsentämisyritykselleni?

Kemijärvi – monenlaisten kolhujen, poismuuton ja väestön ikääntymisen koettelemana ja hiljentämänäkin – tuntuu minusta aidolta, ikään kuin ihanan tavalliselta ja arkiselta. Matkailu ei paljonkaan näy katukuvassa. Useimmat paikalle sattuneet matkailijat lienevät Pyhätunturille menossa olevia ohikulkijoita. Pienuus, hiljaisuus ja matkailijoiden puuttuminen kääntyvät miellesäni myönteisiksi, aidoiksi asioiksi ehkä siksikin, että varsinaisella asuinpaikkakunnallani Rovaniemellä vilkastuva matkailu ja kaupungin keskustan tuntumaan vierä vieren koko ajan nousevat uudet kerrostalot luovat paitsi elävyyden ja eteenpäin menon myös levottomuuden ja epävakauden tuntua. Kakkosasumiseeni liittyy siis kokemus *kohteen autenttisuudesta*. Tarkemmin määriteltynä kyse ei ole objektiivisesta vaan enemmänkin konstruktiiivisesta autenttisuudesta (ks. Lüthje, 2017, s. 220; Wang, 1999, s. 351–356). Jonkun toisen kokemuksessa nykypäivän Rovaniemi on varmasti yhtä aito kuin nykypäivän Kemijärvi.

Aitouskokemukseni kytkeytyy vahvasti myös luontoon. Uusia rantareittejä pitkin voi kulkea keskustan tuntumassa kilometreittäin. Kävelypolut ja niiltä avautuvat maisemat ovat tuntuneet ylellisyydeltä jopa harmaina loppusyksyn päivinä. Toinen luontoihastukseni kohde on keskustan lähellä sijaitseva Pöyliövaara. Sekin on ollut minulle uusi tuttavuus, ja sinnekin on hiljattain rakennettu ulkoilureittejä (ks. Pöyliövaaran patikointi- ja maastopyöräilyreitti). Lisäksi siellä on merkitsemättömiä polkuja ja hyviä mustikkamaastoja. Luontokokemukseni liittyvät siis osittain rakennettuun, ihmisen muokkaamaan ympäristöön. Minulle se on kuitenkin riittävän aitoa. Luonnon autenttisuuden tai epäautenttisuuden pohtimista on ylipäänsä pidetty epärelevant-

tina. Luontoa ja luontomatkailua ei olekaan yleensä kytketty kohdetta koskevaan autenttisuuteen (ks. Jiang, Ramkissoon, Mavondo & Feng, 2017; Wang, 1999, s. 351, 361) vaan enemmänkin *eksistentiaaliseen autenttisuuteen*, jossa huomio kiinnittyy kohteen sijaan matkailijan *kokemukseen*. Autenttinen kokemus on mahdollinen myös epäautenttisessa kohteessa. Matkailututkimuksen autenttisuuskeskusteluissa painopiste on kaiken kaikkiaan vähitellen siirtynyt kohteesta matkailijan kokemukseen. Wang (1999, s. 351–352) kuvaa eksistentiaalista autenttisuutta toimintoihin liittyväksi (*activity-related*), ja hänen mukaansa siinä on keskeistä matkalla oloon liittyvä liminaalisuus ja vapaus verrattuna arkielämään kotona. Kokiessaan eksistentiaalisen autenttisuuden matkailija tuntee olevansa todempi ja aidompi oma itsensä. (Ks. Jiang ym., 2017, s. 107–108; Lüthje, 2017, s. 220; Ram, Björk & Weidenfeld, 2016; Wang, 1999.) Näin voisin kuvata myös omaa kokemustani Kemijärvellä olosta: olen siellä enemmän oma itseni.

Kuva 1. Ulkoilureitit kiertävät Kuumalammen, Kemijärven ja Pöyliöjärven rantoja. (Kuvat: Heli Ilola)

Tunnistan siis selvästi kakkosasumiseeni kuuluvan kokemuksen paitsi kohteen autenttisuudesta myös eksistentiaalisesta autenttisuudesta. Tarkemmin ottaen jälkimmäisessä on kyse Wangin (1999) mainitsemasta sisäisestä (*intra-personal*) autenttisuudesta. Sitä vastoin sosiaalisella (vuorovaikutuksellisella, *inter-personal*) autenttisuudella, joka voi liittyä perhesiteisiin tai matkailijoiden keskinäiseen yhteyteen (*communitas*) (Wang, 1999, s. 364–365), ei kakkosasumiskokemuksissani ole suurta merkitystä. Kemijärvellä käynnit merkitsevät minulle ennen kaikkea

mahdollisuutta vetäytymiseen ja rauhassa olemiseen: matkustan sinne mielelläni yksin, siellä ei asu sukulaisiani eikä ystäviäni enkä ole kuluneen vuoden aikana pyrkinytkään luomaan siellä minkäänlaisia sosiaalisia suhteita. Matkani ja oleskeluni muistuttavat paljon hiljaisuusmatkailua tai hidasta matkailua (ks. Veijola, 2018; Veijola & Säynäjäkangas, 2018). Pienet kohtaamiset naapureiden ja toisten koiranulkoiluttajien kanssa sekä ystävällinen palvelu esimerkiksi kirjastossa luovat kuitenkin kotoisuuden tunnetta ja antavat hyvän taustan yksin olemiselle.

Kuva 2. Lähiluonnossa pääsee liikkumaan myös talvella. (Kuvat: Heli Ilola)

Kävely-, pyöräily- ja marjanpoimintaretkeni sopivat Wangin (1999) kuvaukseen eksistentiaalisesta autenttisuudesta toimintoihin liittyvänä. Mutta kyse ei ole pelkästään tekemisistäni vaan itse paikasta: Kemijärvi on minulle erityinen paikka siellä viettämäni lapsuuden ja nuoruuden takia sekä luontonsa ja maisemiensa ansiosta. Jatkaessani tutustumista autenttisuuskeskusteluihin huomasin, että paikan merkitys oli huomioitu niissäkin. Ensiksi oli todettu paikan puuttuminen: kun keskustelut olivat siirtyneet kohteesta yhä enemmän matkailijaan ja hänen kokemuksiinsa, paikka oli ikään kuin unohtunut. Sittemmin paikka on pyritty palauttamaan paikalleen: merkittäväksi ja välttämättömäksi osaksi matkailua ja matkakokemusta (ks. Belhasen, Caton & Stewart, 2008; Rickly-Boyd, 2013). Asiaa kuvaa Rickly-Boydin (2013) artikkelin otsikko: *Existential authenticity: place matters*.

Paikkapohdinnat toivat mieleeni Jeremy Smithin (2018) blogikirjoituksen *Banish bucket lists: Go back to the place you love most*. Aitoutta voi löytää matkailemalla – kenties juuri matkustamalla samaan paikkaan yhä uudelleen. Jos minulla ei olisi Kemijärveä, voisin hyvinkin käydä ”mat-

kailijana” jossakin tietyssä paikassa yhä uudelleen. Kohde voisi olla jokin muu riittävän lähellä sijaitseva kaupunki, esimerkiksi Kemi, koska minulla on lapsuusmuistoja sieltäkin. Tai se voisi olla Kajaani, jossa olen käynyt vain muutamia kertoja mutta jonka olen kokenut viehättäväksi ja itselleni sopivaksi. Toisaalta se voisi olla myös jokin Lapin matkailukeskus, esimerkiksi Pyhänturi. Siellä arkisuus ja autenttisuus olisivat varmasti hieman erilaiset, mutta voin hyvin kuvitella kokevani molemmat asiat sielläkin.

Edellä todetussa on käsitteellisesti kyse *paikkaan sitoutumisesta* (*place attachment*). Se on tyyppillistä kakkosasumisessa mutta myös toistuvasti samaan paikkaan suuntautuvassa matkailussa. Paikkaan sitoutumiseen on liitetty monia samoja asioita kuin eksistentiaaliseen autenttisuuteen: muun muassa oman identiteetin ja itsetuntemuksen vahvistuminen. (Wildish ym., 2016.) Autenttisuuden ja paikkaan sitoutumisen välistä yhteyttä on tarkasteltu kahdessa melko tuoreessa artikkelissa (Jiang ym., 2017; Ram ym., 2016). Niissä molemmissa todetaan, että merkittävyydestään huolimatta tämä yhteys on matkailututkimuksissa jäänyt vähälle huomiolle. Ram ym. (2016, s. 116) toteavat johtopäätöksensä, että autenttisuuden kokemus ja paikkaan sitoutuminen kytkeytyvät toisiinsa, mutta kyseessä ei ole välttämättä syy-seuraussuhde vaan taustalla voi olla kolmas, psykologinen, tekijä. Autenttisuutta ja paikkaan sitoutumista hakevat ehkä tietyn tyyppisen psyykkisen rakenteen omaavat matkailijat. Luultavasti itse edustan juuri tällaista matkailijatyyppeä.

Autenttisuuteen ja paikkaan sitoutumiseen liittyvät ajatusmallit voisivat antaa matkailun kehittäjille ja muille matkailutoimijoille yhden käyttökelpoisen raamin heidän miettiessään, millaisia matkailijoita johonkin kohteeseen halutaan. Kaikki matkailijat eivät kaipaa autenttisuuden kokemuksia eivätkä halua palata samaan kohteeseen uudelleen, ja autenttisia kokemuksiaakin voivat tarjota eri ihmisille hyvin erilaiset asiat (ks. Steiner & Reisinger, 2006, s. 312). Joillekin niitä tarjoavat piipahdukset yhä uusissa paikoissa. Mutta kaikki eivät kaipaa uusien kohteiden bongauksia. Paikkaan sitoutuminen on yhteydessä toistuviin vierailuihin (ks. Jiang ym., 2017, s. 108; Neuvonen & Sievänen, 2010; Yuksel, Yuksel & Bilim, 2010). Vakituksia kävijöitä voidaan saada tarjoamalla autenttisia, matkailijoita emotionaalisesti, kokemuksellisesti ja tiedollisesti paikkaan sitovia kokemuksia (ks. Jiang ym., 2017, s. 118–119). Toistuvat käynnit lisäävät matkailijoiden ymmärrystä matkakohteesta, luovat kytkentöjä paikallisiin ihmisiin ja paikalliseen arkeen – ja todennäköisesti saavat heidät myös toimimaan vastuullisemmin sekä suhteessa paikallisiin ihmisiin että ympäristöön. Jos kohde ei ole kovin kaukana eikä sinne tarvitse lentää, vastuullisuus ulottuu myös matkustamiseen. Kakkosasumispaikkakuntani Kemijärvi on tästä näkökulmasta kotimaan matkakohteena oivallinen: sinne pääsee junalla, ja perillä matkailija ei välttämättä tarvitse mitään kulkuneuvoa. Tämä onkin huomioitu matkailun kehittämisessä ja mainonnassa (Lappiin tullaan yhä enemmän..., 2018; Rantahotelli Uitonniemi kutsuu..., 2018).

Autenttisuuden ja paikkaan sitoutumisen käsitteitä voisi ja kannattaisi nähdäkseni hyödyntää nykyistä enemmän myös suomalaisessa matkailututkimuksessa. Ne ovat jääneet meillä melko vähälle huomiolle mutta voisivat antaa moniin matkailun ilmiöihin uusia näkökulmia.

Lähteet

- Belhassen, Y., Caton, K. & Stewart, W. P. (2008). The search for authenticity in the pilgrim experience. *Annals of Tourism Research*, 35, 668–689. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2008.03.007>
- Jiang, Y., Ramkissoon, H., Mavondo, F. T. & Feng, S. (2017). Authenticity: The link between destination image and place attachment. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 26, 105–124. <https://doi.org/10.1080/19368623.2016.1185988>
- Kemijärven keskustan kävely- ja pyöräilyreitit. Haettu 4.12.2018 osoitteesta https://www.visitkemijarvi.fi/fi/voi_hyvin-ja_liiku/patikointi-luonto/kemijarven_keskustan_kavely_ja_pyorailyreitit/
- Korhonen, J. (2017). Kuumalammen ulkoilupuisto on keidas keskellä Kemijärven kaupunkia. *Yle Uutiset*, 29.9.2017. Haettu 4.12.2018 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9858075>
- Lappiin tullaan yhä enemmän myös junalla. *Koti-Lappi*, 20.12.2018.
- Lüthje, M. (2017). Autenttisuus. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 218–222). Rovaniemi: Lapland University Press.
- Neuvonen, M. & Sievänen, T. (2010). Paikkaan sitoutumisen ja virkistyspalvelutyytyväisyyden vaikutukset kansallispuistojen kävijöiden aikomukseen käydä puistossa ja ympäröivällä maaseudulla uudestaan. Teoksessa *Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset (TUK) -tutkimusohjelman loppuraportti* (s. 82–83). (Metlan työraportteja 158.). Vantaa: Metsäntutkimuslaitos.
- Pöyliövaaran patikointi- ja maastopyöräilyreitti. Haettu 4.12.2018 osoitteesta https://www.visitkemijarvi.fi/fi/voi_hyvin-ja_liiku/patikointi-luonto/poyliovaaran_patikointi-ja_maastopyorailyreitti/
- Ram, Y., Björk, P. & Weidenfeld, A. (2016). Authenticity and place attachment of major visitor attractions. *Tourism Management*, 52, 110–122. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.06.010>
- Rantahotelli Uitonniemi kutsuu Lappiin viikonloppulomalle. *Kemijärvi News, Talvi 2019*, s. 20. Haettu 11.12.2018 osoitteesta <https://mediakaista.edocker.com/reader/6fa6ef7a-f874-11e8-8c85-00155d64030a>
- Rickly-Boyd, J. M. (2013). Existential authenticity: Place matters. *Tourism Geographies*, 15, 680–686. <https://doi.org/10.1080/14616688.2012.762691>
- Smith, J. (2018). Banish Bucket Lists. Go back to the place you love most. *WTM Blog*, 8.5.2018. <https://news.wtm.com/banish-bucket-lists-go-back-to-the-place-you-love-most/>
- Steiner, C. J. & Reisinger, Y. (2006). Understanding existential authenticity. *Annals of Tourism Research*, 33, 299–318. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.08.002>
- Tuominen, T. (2016). Talvista pohjoisen kaupunkiluontoa: Päiväkävely Kemijärvellä. Haettu 4.12.2018 osoitteesta <https://retkipaikka.fi/talvista-pohjoisen-kaupunkiluontoa-paivakavely-kemijarvella/>
- Tuulentie, S. (2017). Matkailun sosiologia. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 207–211). Rovaniemi: Lapland University Press.
- Veijola, S. (2018). Vapaus olla hiljaa. *Kide*, 4/2018, 24–25.

- Veijola, S. & Säynäjäkangas, J. (toim.) (2018). *Matkasanakirja hiljaisuuteen*. Helsinki: ntamo.
- Vepsäläinen, M. (2017). Mökkeily. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 87–92). Rovaniemi: Lapland University Press.
- Wang, N. (1999). Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 26, 349–370. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(98\)00103-0](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(98)00103-0)
- Wildish, B., Kearns, R. & Collins, D. (2016). At home away from home: Visitor accommodation and place attachment. *Annals of Leisure Research*, 19, 117–133. <https://doi.org/10.1080/11745398.2015.1037324>
- Yuksel, A., Yuksel, F. & Bilim, Y. (2010). Destination attachment: Effects on customer satisfaction and cognitive, affective and conative loyalty. *Tourism Management*, 31, 274–284. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.03.007>